

Anglija bo povečala svojo oboroženo silo v Afriki

Napeta situacija v Egiptu, kjer se agitacija proti britski nadvladi nadaljuje, vznemirja Anglijo. Italijanski letalci obnovili ofenzivo na vseh frontah. Bombe razdejale abesinsko mesto Daggah Bur in bolnišnico egiptskega Rdečega križa. Vatikan odklonil sodelovanje s protestanti pri "mirovnih proslavah"

London, 6. jan. — Včeraj je bilo objavljeno uradno poročilo, da bo Anglija povečala svojo oboroženo silo v vzhodni Afriki. Britska admiraliteta je naznanila, da bo spremenila prekoatlantski parnik "Scythia" v transportno ladjo, ki bo prevažala vojaštvo, topove, tanke in drugo bojno opremo v Aleksandrijo, Egipt. Dva druga parnika — "California" in "Van Dyck" — bosta tudi prevažala vojaštvo v Egipt.

Ta odločitev kaže, da je Velika Britanija alarmirana zaradi situacije v Egiptu in na Sredozemskem morju, kjer je koncentrirana angleška bojna mornarica. London je poslal nove instrukcije Milesu Lampsonu, vrhovnemu britskemu komisarju v Egiptu, naj skuša ublažiti napete odnose med Anglijo in egiptsko vlado.

Enotna fronta, v kateri so združene vse egiptске stranke, zahteva večjo neodvisnost na podlagi pakta iz l. 1930. Pričakuje se, da bo Lampson na bazi novih instrukcij obvestil egiptске avtoritete, da je zunanji minister Eden pripravljen pristati na nekatere zahteve in obnove pogajanj.

Addis Ababa, 6. jan. — Uradna vest, ki je bila včeraj objavljena, se glasi, da so italijanski letalci razdejali mesto Daggah Bur in enoto egiptskega Rdečega križa in obnovili ofenzivo na vseh frontah.

Dalje so bombardirali Debra Tabor, večje abesinsko mesto, ki se nahaja 50 milj vzhodno od jezera Tana, izvira reke Nil, ki je vitalnega pomena za britske interese v angleškoegiptskem Sudanu.

Drugi italijanski napadi iz zraka so bili v teku v pokrajini Korem na južni fronti, v Amba Alaju, južno od mesta Makale in v severovzhodni provinci Walkait. Italijanske bombe so ubile štiri osebe v Amba Alaju in ranile veliko število drugih.

Abesinska vlada je prepričana, da hočejo italijanski letalci s svojo ofenzivo ustaviti prodiranje abesinskih čet na severu in jugu. Naznanjeno je bilo, da so Italijani vrgli nad tri tisoč bomb na vasi v bližini Makale, ki so ubile deset Abesincev in ranile petnajst.

London, 6. jan. — Poročila, ki so dospela sem iz Kaire, Egipt, se glase, da je egiptsko prebivalstvo silno razkačeno zaradi bombardiranja egiptске enote Rdečega križa v Daggah Buri. V provinci Fajum so izbruhnile protitalijanske demonstracije, ki se bodo morda razširile na druge kraje.

Egiptska vlada namerava protestirati pri fašističnem režimu. Koptski patriarh in princ Omar Tousson, ki sta organizirala enoto Rdečega križa, sta se brzojavila protest Ligi narodov.

Pariz, 6. jan. — Francoska vojna flota na Atlantiku bo kmalu odrinila v Caso Blanco, ki leži 200 milj od Gibraltarja. To pristanišče bo dospela, ko bo Liga narodov pričela razpravljati o oljnih sankcijah proti Italiji. Drugo francosko bojno brodoge bo odrinilo iz mesta proti Maroku 15. januarja, ob čigar obrežju se bodo vršili veliki manevri.

London, 6. jan. — Dr. S. M. Berry, načelnik federalnega

Nov val proti delavstvu na obzorju

Vidita ga glasilo rudarjev in vodja krojaških delavcev

Washington. — (FP) — Glasilo rudarske unije "United Mine Workers Journal" vidi na obzorju novo openšarsko kampanjo. To kampanjo vidi v akciji Splošne zveze tovarnarjev, kateri pridno sekundira DuPontova "Liberty" liga.

Obe organizaciji velebiznisa sta napovedali odprt boj "new-dealskim" reformam. Glasilo rudarske unije pa ne vidi v tem le boja proti Rooseveltovi administraciji, marveč tudi priprave za novo openšarsko kampanjo, ki bo šla za uničenjem vseh unij.

Sličnega mnenja je tudi Julius Hochman, podpredsednik krojaške unije ILGW in vodja newyorških krojaških delavcev. V svojem govoru na Herndonovem shodu prošil teden je rekel, da vsa znamenja kažejo, da stoji ameriško delavstvo pred sličnim openšarskim navalom, kakršnega je velebiznis vodil vsa leta po svetovni vojni.

Hochman je na tem shodu urgiral spojitve vseh delavskih obrambnih organizacij v eno močno skupino. Taka organizacija naj bi bila nepolitična, to je branila bi vse persekutirane delavce in agitatorje brez razlike na politično pripadnost. Podpiralo naj bi jo vse delavstvo.

Glasilo rudarske unije vidi v Splošni zvezi tovarnarjev "najbolj notorično antiunijnsko agencijo" v Združenih državah. Je proti vsaki uniji in proti unionizmu na splošno. V svojih vrstah ima praktično vse industrijske "kapitane" in velike delodajalce, ki si že leta prizadevajo, da bi ubili organizirano delavsko gibanje.

"Delavstvo in navadni ljudje sprejmejo vaše izzivanje. V deželi je že nad 11 milijonov brezposelnih, katerim ste tudi napovedali vojno, ker v svoji vojni deklaraciji nikjer ne omenjate, da jim boste dali delo.

"Na volitni dan vas delavstvo in preprosti ljudje lahko porazi-jo deset proti enemu. Leta nazaj ste svoje delavstvo lahko prisilili, da je glasovalo kakor ste hoteli, toda tisti časi so minuli," zaključuje glasilo rudarske unije.

sveta evangeliščnih cerkva, je naznanil, da je papež Pij odklonil sodelovanje pri včerajšnjih mirovnih proslavah, katerih so se udeležile vse protestantske cerkve v Evropi. Slednje so se odzvale apelu kanterburškega nadškofa, ki je pred božičnimi prazniki pozval vse kristjane v Evropi, naj molijo za mir.

Dr. Berry je dejal, da je iz Rima prišel jasen odgovor, v katerem je bilo rečeno, da katoliška cerkev ne more sodelovati s protestanti v obstoječih okoliščinah in da je papež že prej informiral svet o svojem stališču napram vojni.

Domače vesti

Clevelandske novice

Cleveland. — Te dni je umrl pionir Karl Bobnar, po domače Štuparjev, star 72 let in doma iz Brezove rebi pri Ajdovcu. V Ameriki je živel čez 45 let in tu zapuša ženo, tri sinove, tri hčere in več vnukov ter vnukinj. V stanovanju družine Milanič je zadnji petek izbruhnil ogenj. Mati in šestoro otrok je srečno zbežalo na prosto, toda v gorči hiši je ostal 10-letni Aleks Milanič. Rešili so ga gasilci in ga hudo ožganega odvedli v bolnišnico. Frances Gerčman iz Euclida je prejela žalostno vest, da je v Dobcu nad Cerkenjo umrla njena mlajša sestra Pepca Kranjc, roj. Turšič, po domače Simčičeva iz Bezuljaka. Bila je komaj eno leto omožena in zapuša moža, otroka, mater, tri brate in dve sestre.

Rojak izpuščen iz zapore

Harriette, Mich. — Frank Zakrajšek, ki je bil obtožen, da je zažgal hišo svojemu rojaku Franku Novaku, je bil zadnje dni izpuščen iz zapore pod kavčico. Sodnijska obravnava bo enkrat ta mesec. Zakrajšek in Novak sta že dalj časa skregana in ko je pri Novaku izbruhnil požar, je brž obtožil Zakrajška. Zadnji odločno odklanja krivdo.

Tajnik antivojnega sveta F. J. Libby vidi v administracijski oboroževalni politiki "znamenja velike nevarnosti". "Wilson je bil ponovno izvoljen, ker nas je 'obvaroval vojne,' svari Libby.

"Toda njegova politika leta 1916 nas je vrgla v vojno kmalu po njegovi izvolitvi. Politika predsednika Roosevelta, ki se zrcali v gradnji močnejših mornaric in v pritiskajoči diplomaciji na Japonsko, vodi direktno v vojno."

Sličnega mnenja so tudi ostali trije senatorji — King, Frazier in Pope. "Militaristi so se zdaj vrgli na agitacijo za 'največjo zračno armado' na svetu, ki naj vsebuje 2000 bojnih letal. Ko bo dogradili sedanji mornarični program, bo Amerika imela najmočnejšo bojno mornarico, ki ne bo več služila le predsednikovemu ribolovu. In kot pravi Nye, konca tega blaznega oboroževanja, ki bo letos stalo delo nad eno milijardo, vključitvi redne vojne apropiacije, še ni na vidiku. Militaristi bodo prišli pred kongres z večjimi zahtevami. Vse kaže, da bo vlada skušala 'končati' krizo z — vojno.

(Dolje na 3. strani.)

Chicago ima danes

3,575,000 prebivalcev

Chicago. — Mesto Chicago je v minulem letu naraslo za 34,000 prebivalcev, kar pomeni, da je prebivalstvo šlo 3,575,000 ob koncu leta. Tako poroča mestni knjižničar Frederick Rex.

Ali se Amerika pripravlja na vojno?

Tekoče oboroževanje ne pomeni nič drugega, svariijo senatorji

Washington. — (FP) — Senatorji Nye, King, Frazier in Pope ne vidijo v gigantnem oboroževanju Združenih držav nič drugega kakor drvenje v novo vojno. Po Splošnem svetu za preprečitev vojne so te dni posvarili deželo pred naraščanjem militarizma, ki ne more prinesiti drugega ko vojno.

Senator Nye žigosa oboroževalno tekmo, v kateri so zajete vse dežele. Pravi, da danes Amerika troši trikrat več za oboroževanje kakor je leta 1914 "in njeni propagandisti niso dali še nobenega znamenja, kje naj bo meja temu noremu 'obrambnemu' oboroževanju. Kam drugam nas bo to privedlo ko v vojno, katere Američani ne marajo?" vprašuje Nye.

V svoji novoletni poslanici namiguje William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, na veliko politično revolto s strani organiziranega delavstva, če bo vrhovno sodišče proglasilo te zakone za neustavne.

"Silno važni odloki najvišjega sodnega tribunala dežele v vseh teh zadevah bodo imeli globoke posledice na bodoče politične smerice in proceduro organiziranega delavstva," pravi Green. Med vrsticami njegove poslanice je razvidno, da se tudi konservativnih delavskih vodij oprijemlje dvom v sedanjo "nestrankarsko" taktiko delavske federacije.

Med organiziranim delavstvom prodira bolj in bolj misel za neodvisno politično akcijo. In v slučaju, da bo vrhovno sodišče ubilo omenjene zakone kakor je ubilo NRA, bo nedvomno v deželi in pred vsem med delavstvom nastala revolta proti diktaturi sodišča. Vprašanje ustanovitve delavske stranke bo postalo aktualno tudi za konservativne unioniste. In največji optimist bi bil tisti, ki bi pričakoval, da bo vrhovno sodišče proglasilo tako važne delavske zakone kakor so omenjeni za ustavne.

DELAVSKA POLITIKA IN VRHOVNO SODIŠČE

Razveljavljanje važnih postav bo imelo velike posledice, pravi Green

REVOLTA PROTI DIKTATURI SODIŠČA

Washington. — (FP) — Kakšne politične taktike se oprime organizirano delavstvo v bližnji bodočnosti, bo razvidno, ko bo zvezno vrhovno sodišče izpregovorilo o Wagnerjevem delavskem zakonu, Guffyjevi postavi za kontrolo premogovne industrije, federalnemu zaščitnemu zakonu in o več drugih zakonih, ki so važni za delavstvo in farmarje.

V svoji novoletni poslanici namiguje William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, na veliko politično revolto s strani organiziranega delavstva, če bo vrhovno sodišče proglasilo te zakone za neustavne.

"Silno važni odloki najvišjega sodnega tribunala dežele v vseh teh zadevah bodo imeli globoke posledice na bodoče politične smerice in proceduro organiziranega delavstva," pravi Green. Med vrsticami njegove poslanice je razvidno, da se tudi konservativnih delavskih vodij oprijemlje dvom v sedanjo "nestrankarsko" taktiko delavske federacije.

Med organiziranim delavstvom prodira bolj in bolj misel za neodvisno politično akcijo. In v slučaju, da bo vrhovno sodišče ubilo omenjene zakone kakor je ubilo NRA, bo nedvomno v deželi in pred vsem med delavstvom nastala revolta proti diktaturi sodišča. Vprašanje ustanovitve delavske stranke bo postalo aktualno tudi za konservativne unioniste. In največji optimist bi bil tisti, ki bi pričakoval, da bo vrhovno sodišče proglasilo tako važne delavske zakone kakor so omenjeni za ustavne.

(Dolje na 3. strani.)

Masna selitev židov iz Nemčije

Zidovski voditelji objavili načrt

London, 6. jan. — Trije voditelji židov v Angliji — Herbert Samuel, bivši vrhovni komisar v Palestini; vikont Bearsted, načelnik direktorija Shell Oil Co., in Simon Marks, lastnik velikega števila verižnih trgovin — bodo odpotovali v New York 15. januarja, kjer se bodo posvetovali z voditelji ameriških židov o masni deportaciji židov iz Nemčije v Palestino. Načrt predvideva odhod najmanj 100,000 židov iz Nemčije in možno je, da bo število naraslo na 250,000.

Angleški židovski voditelji bodo skušali prepričati bogate ameriške žide, da je deportacija potrebna zaradi nacijske persekucije židov v Nemčiji in da jo morajo finančno podpreti.

Zagovorniki načrta upajo, da bo nacijska Nemčija pristala na deportacijo židov v Palestino pod naslednjimi pogoji:

Židje morajo dobiti dovoljenje od Velike Britanije za masno deportacijo; židovski emigranti naj bi vzeli s seboj svoj kapital na podlagi restrikcij, ki so v veljavi za begunce, angleški in ameriški židje pa naj bi preskrbeli sklad, iz katerega se naj bi financiralo izvoz nemškega blaga, involviranega v likvidacijo židovskega kapitala, ki bi ga Nemčija izgubila. Ta skema, pravi, bi koristila Nemčiji ekonomsko in finančno.

Hitler mobilizira mladinsko armado

Devet milijonov dečkov in deklic

Berlin, 6. jan. — Več ko devet milijonov dečkov in deklic v starosti od 10. do 18. leta pride v obvezno mladinsko armado, katero zdaj organizira Hitlerjev nacijski režim. Ta mladina bo pod strogo vojaško disciplino in vsak teden se bo vadila v nacijskih teorijah in telesnih vajah. Mladinsko armado bo vodil Baldur von Schirach.

Hitler je izjavil, da vsi oni starši, ki "ne razumejo novega časa in novih idej v Nemčiji," nimajo pravice do vzgoje svojih otrok. Nacijska država vzame vse otroke od desetega do osemnajstega leta v svojo vzgojo.

Dela WPA prodajajo v Philadelphiji!

Bivši governor Pinchot informiral Roosevelta

Washington, D. C. — Gifford Pinchot, bivši governor Pennsylvanije, je v odprtem pismu, objavljenem v časopisu, informiral predsednika Roosevelta, da lokalni vodje Works Progress administracije (WPA) v Philadelphiji prodajajo religiozno dela. Pinchot pravi, da ima za dokaz potrdila brezposelnih delavcev, ki so plačali za uposlitev pri religioznem delu. Neki delavec je plačal \$20 in drugi je plačal \$22.50.

Pinchot pravi v svojem odprtem pismu, da uradniki WPA v Philadelphiji pošiljajo prošice za delo nekim privatnim agenturam in te agenture potem zahtevajo oduroko plačilo za privilegij religioznega dela.

Pinchot zahteva, naj federalna centrala WPA takoj uvede preiskavo in prepreči, da se ta korupcija ne razpase po drugih mestih Pennsylvanije.

ZAKON NEVTRALNOSTI BO KMALU SPREJET

V kongresu najbrž ne bo opozicije

MALO RAZLIKE MED DVEMA NAČRTOMA

Washington, D. C., 6. jan. — Nye-Clarkov zakonik načrt o nevtralnosti, ki predstavlja stališče zagovornikov ameriške izolacije, se dosti ne razlikuje od administracijskega, ki ga je zadnji petek predložil senator Key Pittman, načelnik senatskega odbora za zunanje zadeve. To pomeni, da ne bo noben izval dolgih debat.

Nye-Clarkov zakonik osnutek, ki je bil včeraj objavljen in bo danes predložen v senatu, se razlikuje od Pittmanovega samo v tem, da določa mandatni embargo na orožje, municijo in drugi bojni material vsaki državi takoj ob izbruhu sovražnosti, ne pa ko je vojna že v teku, kakor določa administracijski načrt.

Kakor administracijski tako tudi Nye-Clarkov načrt prepoveda vprašanje izvoza surovega materiala, ki se rabi v vojni, predsedniku v rešitev. Kakor hitro predsednik uvidi, da bi porast izvoza bonjega materiala in drugega blaga ogražala mir med Ameriko in zunanjimi državami ali nevtralnost Združenih držav, mora on izdati zadevno proklamacijo. Po objavi proklamacije bi se pošiljanje materiala, ako bi količina prekoračila povprečno izvoza v petih letih pred izbruhom sovražnosti, smatralo za kršenje zakona nevtralnosti.

Nye-Clarkov načrt se razlikuje od Pittmanovega tudi v tem, ker izrečno odklanja odgovornost s strani ameriške vlade glede dostavljanja določene količine materiala državam, ki so zapletene v vojno. Zagovorniki ameriške izolacije pravijo, da je ta določba potrebna, ker v situaciji, kakršna je izval sedanji italijansko-abesinski konflikt, bi Italija na primer še vedno prejela normalno kvoto olja, Abesinija, ki olja ne uvaža, pa bi bila udarjena.

Zvišanje tovarnine v Nemčiji za novo armado

Berlin, 6. jan. — Baron Paul von Eltz-Ruebenach, Hitlerjev železniški minister, je včeraj naznanil, da bo vlada zvišala tovarnino na železnih v Nemčiji pet odstotkov in s tem dohodkom se bodo pokrivali stroški nove nemške armade. To naznanilo je povzročilo veliko razburjenje, ker pomeni, da se bodo visoke cene potrebnim še bolj zvišale.

Velike povodnji udarile Francijo

Pariz, 6. jan. — Reke Vendee, Lotre in Seine so zadnje dni silno narasle valed nenavadnega deževja in zdaj se razliva po nižinah ter povzročajo ogromno materialno škodo. V nekaterih krajih je poplava dosegla stopnjo iz leta 1910, ko je bila najhujša povoden v zgodovini Francije.

Mornarična konferenca se je obnovila

London, 6. jan. — Mornarična konferenca petih pomorskih velesej se je danes obnovila v Londonu. Ta teden se ima pokazati, če se konferenca izvleče iz zastoja, v katerem je običala pred nekaj tedni, ko je bila odgojena.

Srečno novo leto! (Narisal Jerger.)

—Federated Victim

Kako je Anglija dobila kolonije

Drugi so izkravali, Angleži so pa pobasali sadove njihove zmage

Na kolonialno pot je privedla Anglijo izguba Calaisa leta 1558. Do takrat so bili njeni pogledi obrnjeni samo na evropsko celino, na zemljo, od koder je bil leta 1066 priplul Viljem Osvajalec k obali Albion. Izguba Calaisa je bila za Anglijo sreča, ker je obrnila njeno pozornost od Evrope k prekomorskim kolonijam in je bila prvi korak k izgraditvi angleškega svetovnega gospodstva, angleškega imperija.

Vojne, ki jih je vodila Anglija za pridobitev kolonij ali pri katerih je kolonije dobila, so bile bodisi evropske ali pa izključno kolonialne vojne. Izmed evropskih vojn, ki so se končale za Anglijo s pridobitvijo kolonij, je bila v prvi vrsti verska vojna s Španijo pod kraljico Elizabeto 1581 do 1602, dalje francosko-španska vojna 1635—1659, zaključena s pirenjskim mirom, angleško holandska vojna leta 1672 do 1674, vojna za špansko dedščino 1701—1714, končana z mirom v Utrechtu, sedemletna vojna 1756—1763, končana s pariškim mirom, napoleonske vojne 1792—1814, rusko-turška vojna 1877—1887 in svetovna vojna 1914—1918.

Verske vojne pod kraljico Elizabeto so bile prav za prav samo uvod. Angležem je šlo takrat bolj za junštvo in pomorski plen, nego za kolonije onstran morja. Te vojne so pa privedle Anglijo v prekomorske vode Španije in Portugalske, združene takrat s Španijo, v Mehiki zaliv in v Indijski ocean. Tam so Angleži videli, kaj vse imajo v kolonijah drugi narodi. S pirenjskim mirom leta 1669 je odstopila Anglija Španiji Jamaiko, ki je bila prva angleška kolonija, pridobljena v vojni. Leta 1674 je odstopila Nizozemska Angliji svojo cvetočo kolonijo Novo Nizozemsko z mestom Novi Holand. To mesto je podaril kralj Karel II. svojemu bratu princu Yorkskemu in po njem je dobila kolonija in njeno glavno mesto imeno New York. To je bila pa takrat samo petina sedanje ameriške države New York, ostalo je pripadalo takrat francoski koloniji, Novi Franciji.

Med vojno za špansko dedščino je zasedla Anglija leta 1704 Gibraltar in otok Minorco, z ustrebnim mirom je pa Francija odstopila Novo Foundlandijo in takozvano Akadijo, t. j. Novo Škotsko.

Novi Brunswick in sedanjo severoameriško državo Maine, to je bil prvi proboj v francosko "celino" v Severni Ameriki. V zapadni Indiji so odstopili Francozi takrat Angliji svojo staro kolonijo otok Sv. Krištofa, ki je bil pa gostno naseljen in zelo rodovitno. Od Špancev so dobili Angleži pravico pošiljati vsako leto v Ameriko 4.800 afriških zamorcev v suženjstvo, kar je bila dotlej izključna pravica Španije.

Toda šele sedemletna vojna je ustanovila svetovno gospodarstvo Anglije v prekomorskih deželah. S pariškim mirom leta 1763 je odstopila Francija Angliji in Španiji vso svojo Novo Francijo, ki je obsegala soraj vso Severno Ameriko. Francija je odstopila takrat Angliji otok Cap Breton pri Novi Škotski, vso sedanjo Kanado, od sedanjih Združenih držav pa krajino od Mississippi in Missouri do Apalačkih in Aleghanskih gor, torej sedanje države Wisconsin, Michigan, Ohio, Indiana, Kentucky, Tennessee, Mississippi, Alabama, zapadno polovico Pennsylvanije, štiri petine New Yorka in, skoraj ves Vermont.

Španiji je odstopila Francija takrat takozvano Louisiana, to je sedanjih 12 držav in dvoje ozemelj v centru. V celoti je izgubila Francija okrog 18.000.000 štirjaških milj., s katerimi je bila poleg Španije do takrat prva kolonialna velesila. V Severni Ameriki so ostali Francozom samo trije manjši skalnati otoki v Novi Fundlandiji. Od Antil so odstopili Francozi Angliji takrat tri krasne otoke, Dominico, Grenado in St. Vincent.

Zanimivo je, da Angleži prvotno niso zahtevali od Francije Kanado, temveč otoka, Qualde-

loupe in Martinique, kjer se je gojil sladkorni trs. Francozom je pa bilo več za ta dva otoka, nego za Kanado. Španija je s tem mirom odstopila Angliji Florida, čije zapadna obala se je razprostirala do Mississippi in ki je merila takrat okrog 90 tisoč štirj. milj. S tem mirom so postali Angleži gospodarji na 2 milijonov štirj. milj. sedanjega ozemlja Združenih držav. V Afriki jim je odstopila Francija kolonijo St. Louis na Senegal.

Navzlic izgubam v Severni Ameriki in Indiji si je Francija opomogla na morju in njena prekomorska trgovina je skoraj začela prekašati angleško, pa tudi francosko vojno brodovje je lahko tekmovalo z angleškim. Toda v kaosu francoske revolucije in med napoleonskimi vojnami so se Angleži leta 1797 polastili večjega antillakega otoka Trinidada in manjšega Tobago, leta 1800 Malte, leta 1805 francoskega otoka Sv. Lucije, v Indijskem oceanu pa bogatega otoka Isle de France, Seychel in Amirant, leta 1807 so vzeli Angleži danski Helgoland, Nizozemsko guyansko kolonijo, dalje Cape City, v Indiji Nagapatam, Ceylon in Malakko s Singaporem, zdaj največjo pomorsko bazo sveta. To je bil angleški plen iz let 1789—1814.

Od velikih ruskih zmag na Balkanu in Kavkazu so imeli največji dobiček zopet Angleži. Razročena in oslabiljena Turčija jim je morala odstopiti leta 1879 v upravo Cyper, leta 1882 je pa morala z grenkimi občutki gledati okupacijo Egipta in angleškega Sudana. Cyper, Egipt in Sudan je bil torjaj vojni plen Anglije, samo da je takrat za njo izkravala Rusija. Rusi so izkravali, Anglija je pa pobasala sadove njihove zmage. Svetovna vojna je prinesla Angliji v Afriki 1 milijon štirj. milj., v Oceaniji pa 180.000 štirj. milj. zemlje.

Bakterije - pomočnice življenja

Ena izmed najčudovitejših življenjskih oblik narave

Bakterije pomenijo večini ljudi nekaj groznega, kar se veže s predstavami o boleznih in epidemijah. Ljudje preradi pozabljajo, da so nam bakterije lahko tudi velike pomočnice. V kuhinji so nam neobhodno potrebne, brez njih bi ne bilo nobenega sira na naši mizi. Toda te vrste bakterij, ki jih človek večinoma nevede uporablja v domu, kuhinji in gošpodarstvu, nas tu ne zanimajo. Spregovorili bomo o drugih, ki niso življenju nič manj potrebne. Prav tako potrebne, kakor neki živalski mikroorganizmi.

Vzemimo primer. Med termiti so neke vrste, ki žrejo sam les. Ljudje, ki so bili kdaj v kolonijah, vedo povedati, kako je kakšnega stola, ki so ga postavili zvečer v šupo, zjutraj zmanjkalo. Na njegovem mestu so našli kupček lesa, ki mu je bilo le težko videti, kaj je bil prej. Termiti so stol požrli. A kako so to storili, saj je vendar znano, da živali v

normalnih okoliščinah ne morejo prebavljati lesa? Stvar je ta, da žive v njih črevesju neke mikroskopično majhne živalce, ki so jih osumili, da imajo pri tem poslu termitov morda glavni delež. Ta sum se je potrdil z eksperimentom. Termiti so izpostavili visoki temperaturi, dovolj visoki, da so mikroorganizmi v njem poginili, dovolj so mu dali žretila. Žival je žrla in žrla in je končno od gladi umrla. Namesto lesa bi ji lahko dali žretila celuloz ali pločevino ali druge neprebavljive stvari, efekt bi bil isti. Če so pa dali tako preparirani termitom, preden so utegnili od gladi poginiti, tistih mikroorganizmov, so živel dalje, ker so mogli spet prebavljati les. To se pravi, s svojimi izločinami so ga predelovali mikroskopično drobne živalce v njih črevesju tako, da je mogel organizem termitov tako predelati les potem dalje predelovati kot hrano.

To pa ni osamljen primer. Pri mnogih pticah in sesalcih so posebni oddelki črevesja urejeni kot oddelki za vretje. Temu namenu rabijo n. pr. debelo črevo in slepo črevo pri pticah in sesalcih, ali pa tudi sprednji želodec pri prežvekovalcih. Tu predelujejo vsakovrstne bakterije in praživalce hrano. V vampu prežvekovalcev najdemo poleg tega praživalce, ki prebavljajo pred vsem celulozo. V vsakem kubičnem centimetru čvečnega prežvekovalnika dobimo kakšen milijon teh mikroorganizmov, ki živijo in se množijo v živalskem telesu in ki so temu neobhodno potrebni. S hrano pridejo ti mikroorganizmi seveda v naslednji del črevesja in se tu prebavijo ž njo vred. Tako si prežvekovalci sami redijo živalsko hrano, kajti količina živalske beljakovine, ki se pri tem izkoristi, nikakor ni majhna. Oveč, ki se tako mirno pase po travah, bi pač noben človek ne privedil, da je tako rekoč neke vrste skrita mesojedka.

A najbolj čudovite stvari se nam pokažejo v tem pogledu pri žuželkah. Žuželke namreč, ki žrejo listje, semena, les in trohno, imajo v sebi vedno skrite predrobne pomočnike, ki jim pomagajo to neujzno hrano prebavljati, kakor smo videli pri termitih. V mnogih primerih imajo v telesu gostitelja posebne organe, v katerih opravljajo svoje delo. A kako prihajajo ti nevidni gosti v telo? Tudi to je zanimivo, ker dokazuje, kako nadmo skrb narava za svoje stvarstvo. Ti mikroorganizmi, glivice, bakterije in praživalce ne pridejo namreč v telo gostitelja šele potem, ko odrase, temveč že ob njegovem rojstvu. Ko žuželka leže jajčeca, se ta ob posebnih vrečkah namazejo s poznejšimi gosti. Ličinka se izleže in požre jajčno lupino, pa tudi mikroorganizme na njej, tako da pridejo ti v njeno telo in pričnejo svoje delovanje. Pri neki vrsti žuželk se namaze celo samo tisti del jajčne lupine, ki ga ličinka potem prežre, da pride na prosto!

Se bolj komplicirane so naprave pri žuželkah, ki se redijo od rastlinskih sokov, kakor pri raznih drevesnih stenih, listnih ušeh in skržatih. Ti imajo različnejše aparate v ta namen in kjer živi v telesu po več vrst drobnih gostov, dobi vsak gost svojo posebno sobico, svojo po-

sebno vrsto stanic, v katerih domuje.

Tudi bitja, ki se preživljajo s krvjo višjih živali, kakor pijavke, prašice in komarji, imajo takšne aparature in se družijo z bakterijami. Za te bakterije so urejeni posebni domovi in imajo posebne naprave, da morejo inficirati jajčeca ali zaplodke gostiteljev.

Videli smo, da so mikroskopični gosti v bitjih potrebni za predelavo drugače neujzne hrane. Toda novejša raziskovanja so odkrila, da imajo še drugo važno nalogo. Če steriliziramo neke uši, ki vsebujejo drohne glivice, če te glivice v gostitelju torej pomorimo, se pojavljajo motnje kakor smo jih imeli priliko opazovati pri termitih. Te motnje pa lahko odpravimo, če damo živali kvasnega ekstrakta, torej neživo tvar. Iz tega jasno sledi, da pripravljajo gostje gostitelju tudi vitamine, ki primanjkujejo, in morda je to sploh glavni pomen tega čudnega sožitja. S tem je pojasnjeno, da vsebujejo živali, ki se redijo samo od krvi, vedno bakterije, da jih pa nimajo, če si poleg krvi privoščijo še drugo hrano.

Tako skrbi narava na čudne načine, s čudnimi simbiozami (sožitjem različnih bitij) za svojo življenje. Toda to poglavje s tem, kar smo navedli, še davno ni zaključeno. Večina svetlečih živali živi s svetlečimi bakterijami v takšni simbiozi, ki je vodila prav tako do najbolj kompliciranih organov, žarometov z lečami itd. Ta tesna združitev usod med organizmi, ki so si med seboj popolnoma različni, je ena izmed najčudovitejših oblik narave. Tudi to nam je jasno. Bolj težko bi bilo seveda pojasniti, kako je do teh oblik prišlo. — Po razpravi dr. Graupnerja —kk.

Mark Twain in žabe

Žaba ima v Zedinjenih državah kupčijsko in kuhinjsko ceno. "Skokica nevesta in nje ženin dolgočasnik" je tudi skaceta. Zakaj ne bi torej priredili žabjih dirk? Misel ni nova. Take igre uprizarja mesteca Angels Camp v Kaliforniji že nekaj let. Ali ta otročarija s pacifičnega obrežja ni nikoli resno zanimala umerjenega prebivalstva ob atlantski obali.

Priti je morala šele Twainova rojstna stoletnica, da so se na vzhodni strani odločili obhajati sredi New Yorka žabje tekme. Slavni ameriški humorist je dal enemu svojih spisov naslov: "Slavna žaba skakalka iz grofije Kalaverske". In njegovi občudovalci so želeli počastiti njegov spomin s tem, da bi poslali na sportno oporišče brezrepe, ki se jim pravi: korant, kurent, kvaka, rakovec, rega, regelj, rohtak, rohtan, rohtelj, tončič, tomažek, urh, vega, božja žabica, zelena žaba, ravnica, hrženica, sekulja, uscanka, i. t. d.

Akoprav pa je Samuel Langhorne, ki si je nadel pisateljsko ime Mark Twain po mornarskem vzliku "zapiši dve!", zagledal luč ali noč tega sveta 30. novembra 1835, so Newyorčani otvorili šampionat brezrepih ktkonov kar že tam v početku julija. Takrat so dolgoletke vsakega živalčaja, na koncu listopada pa bo-

Francoski premier Laval (levo) na konferenci z bivšim angleškim zunanjim ministrom Hoarejem.

do že oknepenle. Zato se mi ne vidi posebno srečna primera, ki jo Peter Klepec izusti v trenutku, ko malo neprevidno zagrabljuje hruškega Uskoka, tako da mu nehote zlomi vrat." Primem, pa ti otrpne ko žaba na soncu". Žaba se kajpada na suhem dolgo ne ohrani, vendar Klepečeva poteza je hčerka trenutka (I. Zorec, Stiški tlačan, 1935, str. 83).

Ob začetku meseca žetnika torej so se zbrali v Central Parku radovedneži, nad 8000 oseb, da bi občudovali uspehe 175 skokopetih živali. Organizacija je bila vzorna, je poročal Pierre Denoyer v "Petit Parisien". Tekmovanje se je vršilo v 5 različnih okroglih arenah, zaznamovanih z istosrednimi programi nalik tarči pri streljanju. Udeležence so imeli pravico do treh skokov, katerih dolžina se je vedela. Ugledni razsodniki so nadzirali učinke. Bivši pestilec Jack Dempsey je bil med njimi in je svojo nalogo resno opravljal.

Palmo je odnesla tolstja žabura iz Luizijane, težka 2 funta, po imenu Abbie Villaret. Že Fran Erjavce je povedal, da žabe ob Mehikanskem zalivu dosežejo eno tretjino in v rjovejo ko vol, odtod naziv bullfrog, a nedavno sem čital, da je žaba v Kamerunu še večja, žaba Goliath.

Naša slavljenska, žabica babica Abbie Villaretova, je torej zmagača, čeprav ne s sijajnim izidom, 1,07 m za tri skoke, to je skoraj 2 m manj ko zadnji prvak v Angels Campu. Neradi so podelili šampionki krono. Toliko bolj pa je bilo občinstvo navdušeno, ko so povzdignili za častno kraljico res izredno žabavoljo, povsem belo, najdeno lani na nekem travniku države New York in živečo sedaj na državne stroške v prirodopisnem muzeju. To prikazen po imenu Whitey (Belka), so prinesli v Osrednji park v stekleni kletki, ki so jo postavili na prestol. Deset deklic, oblečenih v zeleno in rumeno, je poskakovalo po žabji okoli kletke, nato pa je zamoreček iz Brooklyna, letošnji prvak v biliardu, položil svojo novo krono na Belkin zaboj, ki so ga hitro odpeljali v muzej, da se ne bi častna kraljica prenapihnila in pri tem morda še počila kakor Lafontaine-ov žabeč. N. K.

Cikaški kardinal poziva na pripravljenost

Chicago. — "Katoliška cerkev v Združenih državah mora biti pripravljena na konflikt z diktatorsko državo, če noče, da se ji ne pripeti kaj takega kakor cerkvi v nacijski Nemčiji". Je rekel kardinal Mundelein zadnje nedelje v svoji letni poslanici katoliškemu društvu Svetega imena. Kardinal je rekel, da to društvo je "močna lajska milica", ki mora biti pripravljena na obrambo cerkve v slučaju fašističnega ali komunističnega puča v Ameriki.

Italijanska cerkev zbira zlato za Mussolinija!

Bayonne, N. J. — Farani tukaj kažejo italijanske katoliške cerkve Vnebohoda so zadnje nedelje na poziv svoje duhovščine prispevali sedem funtov zlata za Mussolinijevo vlado v starem kraju. Prispevano zlato je bilo v obliki prstanov, uhanov in drugih draguljev.

Roosevelt hujska razred proti razredu!

Tako pravi burbonska "Liga svobode"

Washington, D. C. — Organizacija kapitalističnih magnatov American Liberty League, katere namen je, da pazi na Rooseveltovo "boljševiško manevriranje", je zadnje nedelje objavila deklaracijo, v kateri pravi, da je bila Rooseveltova poslanska kongresu "silno nevaren politični govor, v katerem je predsednik zlorabil ustavo in začel hujskati razred proti razredu vsakekar z namenom, da provokira razredno sovraštvo med ameriškim ljudstvom..."

Kongresna kampa-nja za večjo svobodo

Civil Liberties unija bo skušala uzakoniti svoj program

SLABI IN DOBRI ZAKONI

Washington. — (FP) — S snidenjem kongresa so v glavnem mestu stopile v akcijo razne skupine in lobisti, ki se zanimajo za njegovo delo. Med njimi je tudi Ameriška unija za civilne svobode, ki bo skušala prodreti v narodni zbornici s svojim novoletnim programom. Ta program je imenovala "program za večjo svobodo", ki bazira na "pravici do neomejene agitacije za prežvečanje demokracije in v zvezi z vprašanji ostoječega ekonomskega in političnega sistema."

Prav tako so na delu oziroma še v večjem obsegu in z velikim vplivom reakcionarne sile, ki skušajo še bolj okrniti ameriško demokracijo z represivno zakonodajo. Med to so razni "uporniški" osnutki, na prvem mestu ata osnutki senatorja Tydinga in kongresnika McCormacka proti širjenju "uporništv" in "nevarnih idej" med vojaštvom, ter Kramerjev osnutek za splošno represijo.

"Ce bodo sprejeti ti osnutki", pravi Civil Liberties unija, "bo delala prvič v mirnem času od leta 1798 dobila protipopolniške postavbe. Zvezne justične agente bi degradirala na nivo nizkotnih špionov, ki bi lovili rdečkarje in upornike." Za poraz teh represijskih osnutkov bo unija v zvezi z drugimi pristajali svobode in demokracije napela v kongresu vse sile.

Na drugi strani se bo unija borila za sprejetje sledečih zakonov, ki tvorijo njen program "večje svobode": Osnutki kongresnika Scotta za "svobodo ozračja". Če postanejo zakon, bodo radiopostaje prisiljene dati enako priliko obema strankama za pobjanje ali zagovarjanje kontroverznih vprašanj.

Osnutek kongresnika Zionchka, ki določa protinobravnavo v vseh slučajih, kjer glavni poštar odloči proti postnemu pošiljanju kakšne publikacije, čisti, da je "umazana" (obscene) ali "punitarska".

Byrnesov osnutek proti transportiranju stavkolomcev iz države v državo.

Conneryjeva resolucija, ki prepoveduje rabo zveznega orožja za državnih gardah proti stavkarjem.

Amendementi k zakonu AAA za kongresno preiskavo razmer najemniških farmarjev in drugih farmarskih delavcev do kolektivnega pogajanja.

Resolucija kongresnika Amleja za kongresno preiskavo razmer najemniških farmarjev na jugu v zvezi s kratenjem pravice do organizacije in goljufanja pri delitvi dole AAA. Wagner-Costiganov osnutek proti linčanju.

Delavska politika in vrhovno sodišče

(Nadaljevanje s 1. strani.) Poleg akcije vrhovnega sodišča vidi Green brezposelnost kot najvažnejše vprašanje v letu 1936. Delavstvo bo zahtevalo od kongresa sprejetje zakona za skrajšanje delovnika in delovnega tedna. To je edini praktični načrt za absorbiranje brezposelnih po privatnih industrijah, je mnenje unijskih vodij.

Po oceni federacije je v deželi še vedno nad enajst milijonov in pol brezposelnih. In čeprav bi bila dosežena normalna produkcija, bi ob sedanjem absorbiranju brezposelnih, ki znaša komaj eno četrtno od zvišavanja produkcije, ostalo stalno brez dela od sedem in pol do deset milijonov delavcev. Vlada in kapitalisti bodo ta problem skušali ignorirati, toda za delavstvo je to najvažnejše vprašanje.

Stroj za drobitev atomov izboljššan

Pretvoritev elementov napreduje

Berkeley, Calif. — V oddelku za fiziko na kalifornijski univerzi imajo stroj, imenovan "ciklotron", za razbijanje atomov, ki je bil prvotno iznajdba dr. E. O. Lawrencea. Ta stroj je bil zadnje čase precej predelan in izboljššan pod direktivo dr. Donald Cookseyja in vodstvo omenjenega oddelka zdaj poroča, da se je proces razbijanja atomov izboljšal 10 do 20 odstotkov. To pomeni, da "ciklotron" proizvaja umetne električne bliske, ki imajo do šest milijonov voltov moči.

Vodstvo pravi v svojem poročilu, da zdaj upajo na veliko večji napredek v transformaciji ali pretvarjanju raznih elementov, kar je rezultat razbijanja atomov. Na ta način so že producirali več umetnih elementov, katerih ni doslej še nihče opazil v naravnem stanju na svetu; vsi ti novi elementi, ki nastanejo iz razbitih atomov v znanih elementih, so nekaj časa — nekateri le nekaj minut, drugi pa več dni — radioaktivni na enak način kakor je radij. Na ta način bo možno pridobivati umetni radij, ki je v naravi silno redek, vendar pa toliko potreben na polju medicine. Nadalje so iz tega procesa producirali nove žarke, ki so veliko močnejši in boljji kakor znani Roentgenovi ali X-žarki.

Delegatje, ki so se udeležili washingtonske konference, katero je sklical George Berry, federalni koordinator industrij.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Pisoval Vladimir Levstik

Mimo njenega duha so se pomikali nešteti rodovi neumnih ponižnikov, Billyjev in Saxon, Bertov in Maryj, Tomov in Sar. Kam so romali? Proti razsolnim kadem in grobu. Mercedes je bila trda in hudobna ženska, a imela je prav. Zmerom so morali biti neumni spretim pod petami. Samo ona, Saxon, hči tiste Daisy, ki je pisala prečudno lepe pesmi, in očeta vojaka na serem bojnem konju, potomka močnih pokolenj, ki so bila iztrgala divji naravi in divjim Indijancem pol sveta — ne, ona ni bila neumna. Bilo ji je, kakor da bi po nedolžnem trpela v ječi. V vsem tem je morala biti nekje napaka. Ne, ona bo našla izhod.

Za tista dva dolarja si je kupila vrečo moke in pol vreče krompirja. To je nekoliko izpremenilo njeno enolično hrano iz lupinaric in ajkolk. Kakor Italijanke in Portugalk je pobirala naplavljeni les in ga nosila domov, čeprav je občutila to zmerom kot ponižanje svojega ponosa in gledala, da se je vrnila šele pozno, v temi. Nekega dne je pristal na zablateni strani Skalnega nasipa italijanski ribiški čoln; moštvo ga je potegnilo na pesek, ki so ga bili trebliniki nagreblji iz preliva. Z vrha nasipa je Saxon opazovala moše, kako so se zbrali okoli žerjavice in jedli trdo zapeneni italijanski kruh in dušeno meso z zelenjavo ter ga zamakali z dolgimi požirki rdečega rdečega vina. Zavidala jim je prostost, ki se je izražala v tečnosti njihovega kosila, v njihovem veselju zlobudranju in smehu in celo v samem čolnu, ki ni bil privezan zmerom na istem kraju, ampak jih je nosil, kamorkoli so hoteli. Nato so po blatu izveklili na pesek globinsko mrežo in odbrali zase samo večje ribe. Mnogo tisoč majhnih rib, ki so bile podobne sardinam, so pustili umirajočih na pesku, ko so odpluli. Saxon jih je dobila polno vrečo; dvakrat jih je morala naložiti, da jih je spravila domov, kjer jih je potem nasolila v lesenem čebru.

Se vedno se je dogajalo, da jo je pustila zavest na cedilu. Najbolj čudna izmed vseh reči, ki jih je v takem stanju napravila, se je pripetila na Pešeni obali. Tam se je neko vetrovno popoldne zdrnila v jami, ki jo je bila sama izkopala, pokrita z vrečami namestu odelj. Celo nekakšno streho je imela nad seboj, ki jo je bila zgradila iz naplavljenega lesa in močvirne trave. Povrhu trave je bila nasula peska.

Drugikrat se je zavedela sredi močave, noseč na ramenu butaro naplavljenih drv, ki jih je bila povezala z vrvoj. Vtrč je stopal harley Long. V svetlobi zvezd je videla njegov obraz. Nekam topo se je vprašala, kako dolgo neki že govori in kaj je vse rekel, ne da bi ga bila slišala. Nato jo je obšla radovednost, češ, kaj govori? Strah je ni bilo, ne glede na njegovo moč, njegovo zlobno nrv in na to, da sta bila sama sredi temne močave.

"Za žensko, kakršna si ti, je sramota, da mora opravljati tako delo," je govoril, očividno ponavljaje nekaj, kar je že prej trobil vanjo. "Daj, Saxon, reci besedo. Daj, reci besedo."

Saxon je obstala in mu mirno pogledala v obraz.

"Poslušaj, Charley Long. Billy je dobil samo mesec dni in ta mesec dni bo kmalu pri kraju. Ko pride venkaj, ni vredno tvoje življenje niti ščepca soli, če mu povem, da si me nadlegoval. Poslušaj. Ako se pri tej priči odstrani in me pusti pri miru, mu ne povem. To je vse, kar ti rečem."

V mrki neodločnosti je stal veliki kovač pred njo. Njegov obraz je bil kar ganljiv v svojem divjem hrepenenju in njegove roke so se po nevednosti krčile, kakor da bi hotele nekaj zgrabiti.

R. C.:

Cvetka iz Horte

1

Spomladi leta 1847 je angleški parnik "Lucy" pristal v Horti, ki je bila naravno pristanišče otoka Fayala. Tri dni se je ladja borila na Atlantskem oceanu z orkani in se je le z največjo težavo rešila iz njih objema.

Kapitan Jones je bil zelo vesel, da se mu je posrečilo rešiti v Horte, kjer je hotel dati svoj parnik popraviti in se pošteno odpočiti.

Na njegovem krovu je bil tudi potopen mladi Anglež, star kakih 20 let. Po njegovem vedenju je vsak sklepal, da mora biti kak bogat gentleman.

Ko je izvedel, da bodo morali vožnjo prekiniti, ga je to neprijetno dirnilo. Ker si pa ni mogel pomagati, je sklenil, da tudi sam odide na suho in si poišče primerenega stanovanja, kajti kapitan mu je odkrito priznal, da bo tu ostal najmanj dva meseca ali pa morda še tri.

Anglež je odšel po mestu, da bi si ga ogledal z vseh strani Henry Briggs, tako mu je bilo ime, je mahoma obstal kakor pri-

kovan. Šel je namreč mimo neke hiše. Ko se je slučajno ozrl v okno, je zagledal lepo, temnolaso dekliško glavo. Velike, temne oči so gačudeno in vprašaje stromele vanj.

Nekaj minut sta se gledala. Tujec je pozdravil. Mladenka mu je smehljalje odkimala in izginila.

Zaman je čakal, da bi se spet prikazala.

Počasi je odšel v mesto; kjer si je izbral v neki krčmi začasno prenočišče.

Vprašal je gostilničarja to in ono. Naposled mu je omenil hišo, kjer je videl tisto lepoto.

Krčmar mu je odvrnil, da mora to biti pač hiša starega Polla, ki je krčmar v pristanišču. Mož sicer mnogo zasluži, vendarle zelo varčuje, ker hoče zasuti svojo Antonijeto v zlatu.

Tujec je radovedno vprašal: "Ali je to njegova žena?"

"Ne, hčerka njegova je in njegov edini otrok ter najlepša deklica na vsem otoku."

"Tako, tako?" je Anglež zamisljeno odvrnil.

"Da! Neki Spanec jo je imenoval 'Cvetka iz Horte', tako mu je bila všeč. Sicer so ji drugo ime, je mahoma obstal kakor pri-

"Oh, ti mala, drobna stvarca," je rekel z obupnim glasom, "z eno roko bi te lahko strli. Lahko bi — da, vse, kar bi hotel, bi lahko storil s teboj. A nočem ti žalega, Saxon, to veš, da ne. Samo besedo reci."

"Rekla sem ti vse, kar ti imam povedati." "Bogme!", je zamrmral z neradovoljnim občudovanjem. "Nič se ne boji. Prav nič se ne boji."

Več dolgih minut sta stala drug drugemu nasproti, ne da bi izpregovorila.

"Zakaj te ni strah?" je vprašal nazadnje, ozrl se po temni okolici, češ, ali nima kje skritih zveznikov.

"Zato, ker imam moža za moža," je kratko odvrnila Saxon. "In zdaj rajši pojdi."

Ko je odšel, je preločila butaro na drugo ramo in krenila dalje; v njenem srcu je drhtel tih ponos na Billyja. Vzlic rešetki ječe, ki ju je ločila, se je vendar še naslanjala na njegovo moč. Že njeno ime je zadoščalo, da je prepodila suroveže, kakršen je bil Charley Long.

Tisti dan, ko so obesili Otta Franka, je ostala doma. V večernikih je bilo poročilo o usmrtnitvi. Odloga mu niso bili dovolili. V Sacramentu je bil železniški guverner, ki je smel dati bančnim roparjem in podkupljivcem odloga ali jih celo pomilostiti, ki se pa ni upal a pristom ganiti za delavca. Tako in podobno so govorili po sosedščini. Tudi Billy je tako govoril. In Bert, ko je bil še živ.

Drugi dan se je Saxon odpravila na Skalni nasip, in prikazen Otta Franka je stopala ob njeni strani. A z njim vred jo je spremljala druga, še bolj megljena in nerazložna prikazen, v kateri je spoznala Billyja. Ali je bilo tudi njemu usojeno, da bo hodil svojo pot prav do temnega konca, kakor Otta Frank? Najbrže, če ne bo kraja temu boju in krvolitju. Billy je bil borec. Čutil je, da se bori za pravično stvar. In ubiti človeka je bilo tako lahko. Tudi če ne bi imel namena, si je utegnil kak stavkokaž, ko bi ga pretepal, razbiti glavo na kamenitem robniku ali cementnem pločniku. In potem bi Billy visel. Tudi Otta Franka so bili tako obesili. On ni nameraval ubiti Hendersona. Le po nesrečnem naključju si je bil Henderson razbil glavo. In vendar so Otta Franka obesili zaradi tega.

Vila je roke in se glasno jokaje opotekala v vetru, ki je bil med skalami. Ure so minevale, ne da bi se bila zavedala sebe in svojega gorja. Ko se je zdrnila, je bila na skrajnem koncu nasipa, tam, kjer je med Oaklandskim in Alamedskim popolom štrlel v vodo. A Saxon ni videla nasipa. Bilo je o polnem mesecu in skale je pokrivala nenavadno visoka plima. Stala je do kolien v vodi; okoli nje je plavalo na tucate velikih vodnih podgan, ki so se cvileč borile druga z drugo, da bi po njej splezale iz valov. Zakričala je od groze in jela brcati, da bi se jih otepla. Nekatere so se potopile in odplavale pod vodo; druge so v varni razdalji previdno krožile okoli nje, in ena, posebno velika, je zasadila zobe v njen čelvi. Na to je stopila in jo strla s prosto nogo. Čeprav je še vedno trepetala, je zdaj vendar lahko mirno premislila položaj. Zabredla je k močnemu kosu lesa, ki je plaval nedaleč od nje, in z njim napravila prostora okoli sebe.

Majhen deček v majhnem, živo poslikanem polkrovnem čolnu je z veseljem režanjem zaplul k nasipu in popustil sprednje jadro.

"Ali hočete v čoln?" je zaklical.

"Da," je odgovorila. "Tu je vse črno velikih podgan. Bojim se jih."

Pokimal je, krenil še bliže in spustil veter iz jadra, da je lahko zaneslo čoln tik do nje.

"Odrinite kljun!" je ukazal. "Tako. Nerad bi si zlomil gredelj... In zdaj skočite v zadnji konec — semkaj k meni — pa hitro."

(Dolje prihodnjak.)

nam lepotic, toda ime ji je ostalo."

"To je kar romantično!" je smehljalje se omenil Anglež.

"Da, res je! Vsi mladeniči v Horti so vanjo nesmrtno zaljubljeni. Njen izvoljenec je pa ribič Rodrigo Benar, s katerim se ni šaltiti in se fantje niti ne upajo z njim kosati."

Anglež se je zasmehljivo zarežal:

"Ali so pri vas zaljubljeni tako divji? Kdo je vendar ta Rodrigo?"

"Ribič je, postaven dečko, močan in spreten, da se nihče v Horti ne upa boriti se z njim. Tudi je dokaj bogat, ker je po očetu podedoval precejšnje premoženje."

Anglež ga ni več vprašal. Počasi je izpil svojo steklenico vina in odšel.

Zdaj je zavlil v beznico starega Polla. V krčmi je dobil kapitana svojega broda in krčmarja.

Naročil je steklenico vina in ju popil, naj mu drugujeta.

Briggs sam je malo pil. Krčmarju se je takoj prikupil, ker je pohvalil njegovo dobro kapljico. Omenil mu je, da mu otok zelo ugaja. Vprašal ga je, kje bi dobil primerno sobico.

"Moj sosed, stari Ramon, ima prijazno stanovanje, kakor našaš za vas," je odvrnil krčmar. Zjutraj se že lahko vselite. Bom že kar jaz govoril z njim."

Harry Briggs se je priporočil. Omenil je, da ne gleda na ceno, samo da bo stanovanje res zanj.

Tedaj je vstopil mladenič, ki je prišel h krčmarju po slovo. Bil je visok in širokopleč, star največ štiri in dvajset let. Njegovi kodrasti kratki, črni lasje, ognjene oči in drzne poteze obraza so ga izdajale za popolni tip lepega južnjaka.

Kljubovalna drža njegove glave in nekaj divjega in drznega v njegovem ponašanju je značilo močan značaj in strasten temperament.

Stari Pollo ga je veselo sprejel in mu prijateljsko stisnil roko. Seznanil ga je z obema tujcema:

"To je Rodrigo Benar, moj bodoči zet. Ali ne boš sedel in nekoliko pokramljal?"

Mladi ribič, ki je hladno in ponosno premeril s pogledom plavalasega Angleža, je odklonil:

"Hvala vam, oče Pollo! Poslavljam se za 8 do 10 dni. Pozdravite Antonijo! Nisem je dobil doma. Ne utegnem je počakati. Vreme je godno, zato takoj odrinemo."

"Vse ti izpolnim, sin moj! Torej na svidenje! Pa srečno ribarj!" je rekel krčmar.

Stisnili so si roke in Rodrigo je odšel. Kmalu za njim je vstal tudi Henry Briggs in z njim kapetan.

"Ne pripovedujte nikomur, da sem sin bogatega trgovca! Nihče ne sme izvedeti, odkod sem, niti ne poznati mojih razmer!" je dejal mladenič kapetanu.

"Prav, kakor želite, sir!" je kratko odvrnil kapetan in se priklonil.

Ločila sta se.

2

Že drugi dan se je Briggs naselil v zapuščeni Ramonovi hišici.

Ko se je zmrščilo, je vsak dan zadonela kitara iz odprtega okna njegovega stanovanja. Igral je prav mojstrsko.

Njegova pesem je bila polna ljubezni in kopnenja. Vabila je in plakala, drhtela in strastno klicala.

In tedaj se je vzdramilo v lepi Antoniji. Kar vsrkavala je glasove kitare. Počasi se je spazila iz hiše in hitela k grmovju ob sosednji hiši prisluškovati.

Mahoma je onemela. Pred njo se je nepričakovano pojavil Henry Briggs, tajinstveni svirač sam. Bil je plavalas, vitez in krasen, pravi junak angleškega romana.

Nagovoril jo je. Pričela sta se pomenkovati. Prvi dan ji ni omenil nič posebnega. Pravil ji je le o čudnih velikih mest in o čaru življenja.

Gledal jo je pa tako zapeljivo, da je bila vsa očarana. Zvok njegovih besed jo je opajal.

Prosil jo je, naj drugi dan spet pride. Prijel jo je za roko. Odtegnila mu jo je. Hipoma se je spomnila na svoja izvoljenca in zabolelo jo je pri srcu. Ni mu obljubila, da bo prišla. Izbegana je odhitela domov.

Drugi dan se je borila sama s seboj.

O mraku so se pa spet oglašili mameči glasovi kitare. Klicali so jo in zapeljivo vabili.

Kakor bi jo bila gnala tajna sila, kateri se sploh ni mogla upirati, je odšla po stopnicah terase.

Tedaj je začela sladek klic. Minuto nato je že ležala v Angleževem objemu.

Odsej sta se sestajala vsak večer v samotni njenega vrta.

Njen zaročenec je pa blodil po morju.

Nikoli ga nista omenila. Toda Antonijino lepo telo je vedno vdrhtelo od tihe groze, če je v divjem navalu ljubezenskih strasti zazrla pred svojo dušo njega, ki se mu je izneverila.

Ko je slutila, da se on vrne, je sklenila s Henryjem vendarle govoriti o svoji bodočnosti.

Ko sta se neki večer sestala, mu je omenila in ga vprašala, kaj namerava.

Kako se je začudila, ko se ji je smehljal in je rekel:

"Ljubica, ti si bila vendar zaročenka ribiča Benara. Ali meniš, da mi je to ostalo tajno?"

Začudeno ga je pogledala: "Tako? Ti si vedel, a mi vendar nisi ničesar omenil."

Slika kaže mestni avditorij v Clevelandu, O., v katerem se je vršila konvencija Ameriškega kongresa proti vojni in fašizmu.

In tedaj ji je pričel lagati, da bo pisal svojim staršem, naj ona dotlej Rodriga zadržuje in mu ne omeni ničesar, češ, da bodo starši kmalu odgovorili. Potem bo pa takoj govoril sam z njenim očetom.

3

Ko je Antonija povedala očetu, da ne more postati Rodrigova žena, jo je hotel prisiliti. Zažugala mu je, da bo rajši skočila v morje, kakor postala nevesta neljubljenega moža. In oče je odnehal.

Skušal je posredovati pri ribiču. Mladenič se je razburil. Kričal je:

"Kakšen ničvrednež jo je premotil. Gorje mu! Uporabljal je pač tajna, čarovniška sredstva, saj me je ljubila še tedaj, ko sem odhajal na morje!"

Starec ga je miril, češ, da se bo še vse poravnalo.

"Kako vendar mislite? Z vašo hčerko je končano! Toda z njenim zapeljivcem bom že obračunal!" je zakričal Rodrigo in zapri za seboj vrata.

4

Odsej je Rodrigo zasledoval zapeljivca. Toda oba zaljubljenca sta pazila, da mladenič ni mogel niti slutiti, da se ljubita.

Medtem je bil brod pripravljen za odhod. Preden je ladja "Lucy" odplula, sta se kapetan in Anglež še nekaj pomenila.

In potem je odšla. Pretekli so že trije meseci po njenem odhodu. Briggs se je še vedno ljubimka z Antonijo. Toda komaj je čakal, da pride ladja, ki jo je pričakoval in o kateri sta se domnila s kapetanom, da jo pošlje. Anglež se je že naveličal svoje ljubezni.

Neki dan je spet šel kakor običajno proti morju na izprehod. Zagledal je ladjo, ki je pristala. Kapetan ga je pozdravil kakor svojega starega znanca.

In tedaj je Briggs ukazal kapetanu, ki je prišel ponj po naročilu Jonesa, naj ostane ladja kolikor mogoče skrita, ker želi o tok skrivaj zapustiti.

In res je brez slovesa naslednjo noč izginil.

Zdaj je po Horti završalo. Nihče ni vedel, kje je Anglež. Tudi ni nikomur zaupal svojega poklica, niti povedal, odkod je doma. Ker ga ni bilo odkoder, so obdožili Rodriga, a ga je umoril. Odplivali so ga v zapor.

Pet mesecev je bil siromak v preiskavi. Naposled so ga izpustili, ker mu niso mogli ničesar dokazati.

Zdaj so se ga vsi ljudje izogibali. Njegovi najboljši prijatelji so ga imeli za morilca. Nihče ni hotel z njim občeati.

Ko je prišel iz zapore, hiteč mimo domače cerkve, je srečal pogreb. Vprašal je prvega človeka:

"Koga neso?"

"Cvetko iz Horte," je odgovoril vprašani in ga sovražno pogledal.

Bolest, ker je izgubila svojega dragega, ki ga je tako silno ljubila, je umorila nežno življenje Antonije.

Tisti večer so našli Rodriga Benara do nezvesti pijanega na pločniku pristaniške ulice. Odsej se je to ponavljalo.

"Slaba vest ga preganja!" so govorili ljudje.

5

Po tem dogodku je minilo esem in dvajset let.

Neki dan sta stopila pri Horti

z velike ladje dva gospoda, stara okoli petdeset let.

"Tukaj gori moram! Čez uro se dobiva v krčmi spodaj!" je rekel prvi in z zanimanjem ogledoval mesto, ki mu je pač moralo biti že znano, kajti brez vprašanja je odšel po ulici.

Drugi Anglež je sam krenil proti krčmi. Tedaj je srečal starca s pijanskim, zabuhlim obrazom.

"Ali ste vi izgubili ta robec?" je vprašal starec, ki je malo prej sam skrivaj prav spretno potegnil neznancu robec iz žepa.

"Res je moj ta robec. Hvala vam!" je rekel tujec in mu hotel nekaj podariti.

Starec je zamišljeno gledal prvega tujca, ki je hotel po znani ulici v gorenje mesto, in dejal:

"Če mi hočete storiti uslugo, mi povejte, kdo je ta gospod."

"Henry Briggs. Morda ste ga kdaj poznali. Pred leti je bil tu."

Obraz starca je ostal negiben. Zahvalil se je in odvrnil, da Angleža ne pozna, ker je bil tedaj on sam 24 let star.

Tujec se je začudil: "Ali se ljudje pri vas tako hitro starajo? Potem ste najin let, pa sem menil, da ste velike čez šestdeset."

"Res se staramo, toda ne vsi," je odgovoril starec.

"Mojeja prijatelja bo pač veselilo, če dobi znanca iz tistih dni," je dejal tujec.

Starec je odšel za prvim tujcem, ki se je na poti ustavil. Dohitel ga je in se mu hropeč približal.

"Ali ste že dolgo tu?" je vprašal Anglež.

"Več ko petdeset let."

"Potem ste poznali krčmarja Polla in njegovo hčerko, ki sta bivala v tej hiši?"

"Seveda. Umrla sta. Antonija je umrla pred 28 leti, ker jo je neki ničvrednež zapeljal in izdal."

Anglež ga je pogledal in se prestrašil. Hotel mu je podariti cekin:

"Vidim, da niste bogati. Sprejmite ta dar!"

Starcu se je tresla roka. Denar je zaženketal po tleh.

Starec se ni mogel pripogniti, da bi ga pobral, tako šibek je bil. Tedaj je hotel Anglež pobrati cekin. Sklonil se je.

Starec je potegnil kakor blisk izza pasa nož in ga zabodel Angležu v vrat.

Nesrečnež se je zgrudil na tla in kmalu izdihnil v mlaki krvi.

Starec je bil — Rodrigo. Neka ni niti obrisal. Vtaknil ga je nazaj za pas in rekel:

"Zdaj grem, da me ne bodo 28 let zastojali imeli za morilca!"

Počasi in brez strahu je odšel po cesti v dolino, da se izroči rokam pravice.

(Iz nemščine: Gustav Strniša.)

V dekliški šoli

Profesorica: Kdo je bil mladi gospod, s katerim sem vas včeraj videla?

Dijakinja: Moj brat.

— Ali imate samo enega brata?

— Navadno samo enega, go spa profesorica.

Mati in hči

"Ali si videl materin obraz, ko sem ji rekel, da je videti prav tako mladostna ko njena hči?"

"Ne — pač pa sem videl hčerin obraz..."

"MOJ DRAGI MALI SINČEK SEDAJ JE KOT MALI SPAČEK"

Bil je zelo suh in ni imel nobene apetita; nič več nisem vedela kaj mi je storiti."

Matero pravijo, Trinerjevo grenko vino je ravno pravo zdravilo za suhe podhranjene otroke. Njega vsebina so najboljše snovi, ki jih je zdravstvena veda iznajti mogla za odpravo zaprtice, slabega apetita, glavobola, zguhe spanca, plinov, slabega diha, nečiste kože in sitnosti v rzevi in prebavnimi nerednosti. Prijazno za piti in dobro zanesljivo družinsko zdravilo. V vseh lekarnah.

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Joseph Triner Company, Chicago

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnik, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vas pojasnil